

ISTORICUL TURNĂTORIILOR ARTISTICE ÎN BRONZ DIN BUCUREŞTI

PETRE OPREA

Studierea condițiilor și factorilor multipli care au frinat sau stimulat, pe o perioadă mai scurtă sau mai îndelungată, dezvoltarea sculpturii românești moderne de-a lungul secolului al XIX-lea și în prima jumătate a celui următor scoate pregnant în evidență impulsul și sprijinul dat acesteia de către turnătoriile artistice.

Sculptura modernă românească apare, cum bine este știut, de-abia la începutul secolului al XIX-lea și are o dezvoltare extrem de lentă și de anevoiească în prima jumătate a acestui veac, fiind stăvilită de persistența ideilor religioase, care interziceau „chipul cioplit”, și de lipsa de înțelegere și de încurajare din partea publicului pentru această ramură a artei. Cerințele și nevoile pentru sculptură se reduceau la acea vreme la o mică cantitate de sculptură decorativă, în special pentru ornamentarea clădirilor la exterior și mai puțin la busturi (portrete). În ceea ce privește sculptura decorativă, ea era adusă în majoritatea cazurilor din Italia,iară furnizoare de sculptură și obiecte decorative de artă pentru orient. Portretele se executau atunci cind pretențiile erau mai scăzute, cel mai adesea de către un meșter italian sau german, stabilit în Principatul Române, arăreori de unul autohton.

De-abia revoluția de la 1848, care înțelegea să folosească arta ca un important instrument de culturalizare și de instruire estetică-patriotică a maselor, creează un climat propice dezvoltării sculpturii, în special a celei statuare. Chiar în timpul desfășurării revoluției s-a ridicat în curtea Vorniciei din București statuia Libertății, executată de C. D. Rosenthal¹.

La începutul celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea se înregistrează un climat ceva mai favorabil sculpturii datorită existenței catedrei de sculptură de la școala de belle-arte din București, înființată în anul 1865, creației valoroase a absolvenților acestei școli — printre care de o faimă bună meritată s-au bucurat I. Georgescu și Șt. Ionescu-Valbudea —, inițiatorilor societăților culturale și ambiciozilor propagandistic ale grupărilor politice de a ridica busaturi și monumente personalităților culturale și oamenilor de stat.

Mărturii concluzante în acest sens sint multimea stîrnilor apărute în ziarele vremii, privitoare la activitatea sculptorilor noștri, nenumăratele apeluri ale unor comitete de inițiativă pentru a ridica busturi și monumente, numărul mare al celor inscriși pe liste de subscripție. Totodată, informațiile acestea scot la iveală și unele neajunsuri mai importante care frinău mărirea numărului de comenzi. Dacă transpunerea sculpturilor în marmură, cum ar fi busturile sau chiar unele lucrări mai pretențioase, se puteau realiza, spre exemplu, la București, în atelierul de sculptură decorativă al lui George Fles sau, mai tîrziu, în atelierul de cioplitorie în marmură al sculptorului Karl Storck — primul profesor de specialitate la școala de belle-arte — în schimb nu există nici o posibilitate de a se turna în jară o lucrare în bronz. Datorită acestor imprejurări, majoritatea sculpturilor se realizau în străinătate, ceea ce scumpea foarte mult prețul lor. Asemenea dificultăți au determinat autoritățile să creeze, la începutul ultimului deceniu al secolului al XIX-lea, o secție de turnătoare artistică în bronz în cadrul Școlii superioare de arte și meserii din București, secție încredințată meșterului francez Louis Ferdinand, angajat prin contract, pe o scură perioadă.

Încă din primii ani de existență a secției, meastrul francez, ajutat de elevii săi, a început să toarne aici, în bronz, sculpturi foarte reușite tehnic, printre care cităm bustul Generalului Cernat și Monumentul doctorului Davilla, de la Facultatea de medicină. Cum activitatea secției se reducea doar la execuțarea în parte a sculpturilor comandate de instituțiile de stat, în funcție de cerințele invitațimintului, în cazul comenziilor particulare artiștii trebuiau să le realizeze, ca și pînă atunci, tot peste hotare. O atare carență a stimulat, cum era și firesc, inițiativa particulară. Un fost absolvent al Școlii superioare de arte și meserii, V. V. Rășcanu², trimis ca

¹ Petre Oprea: Date noi cu privire la activitatea artistică a lui C. D. Rosenthal și N. Popescu, în „Revista muzeelor”, nr. 1/1964.

² Născut la 12 august 1877, în satul Tîfu, comună Rășcanu, fiind al cincilea copil al tăranilor Vasile și Catina Rășcanu. A urmat școală primară la Tulcea (1890 - 1894) apoi, Școala superioară de arte și meserii (1894 - 1898), secția turnătoare artistică, continuându-se aici practica pînă în 1903 cînd a fost trimis pentru doi ani în străinătate să se specializeze (iunie - septembrie 1903 la Viena, septembrie - noiembrie 1903 la München, decembrie 1903 - decembrie 1904 la Berlin, ianuarie iunie 1905 la Paris, iunie 1905 la Florența). Vezi și articolelul Marin Mihalache: „Un bîtrîn slujitor al artei”, în „Magazin”, 1960, aprilie 16.

bursier în străinătate pentru specializare, cu scopul de a-l putea înlocui pe maestrul străin care dorea să plece din țară la expirarea contractului, constatind că postul a fost dat unui alt meșter străin⁸, a fondat în octombrie 1905, împreună cu sculptorul Fr. Storck, „Prima turnătorie artistică V.V. Rășcanu & Comp”.

Instalată într-o clădire pe str. Dr. Felix, nr. 89, întreprinderea a realizat în primul an doar cîteva din sculpturile lui Fr. Storck⁹, asociatul firmei, activitatea principală constituind-o turnarea în bronz a cîtorva obiecte de artă decorativă pentru expoziția jubiliară din 1906, și, mai ales, a mai multor clopote. În anii următori, ponderea activității întreprinderii o are din ce în ce mai mult turnarea în bronz a sculpturilor, al căror cizelaj se realizează sub supravegherea unui meșter german. Pe lîngă Fr. Storck, care în 1906 își toarnă cca. 15 lucrări — știri precise avem despre 7 din ele¹⁰ — își mai realizează sculpturile în material definitiv și O. Spaethe. Un articol apărut în septembrie 1910¹¹ consemna că la data respectivă se aflau în lucru la atelier nu mai puțin de cinci sculpturi și anume: Costache Negri de I. Iordănescu, Jacob Lahovari de O. Spaethe, Eminescu (din orașul Galați) de Fr. Storck, P. Serafim de D. Paciuca și C. C. Goleșcu de C. W. Hegel. Dar exemple concluante în privința activității prospere a acestei turnătorii furnizează și catalogele expozițiilor, care indică o creștere permanentă a numărului de sculpturi prezente în bronz. De altfel, după 1910, consultarea catalogelor scoate în evidență și faptul că numărul sculpturilor în bronz crește an de an foarte mult, în timp ce acela al lucrărilor în marmură scade vertiginos.

Deoarece afacerile întreprinderii erau tot mai prospere, cei doi asociați — V.V. Rășcanu și Fr. Storck — își propun la începutul anului 1912 să dezvoltă, mărgind aproape încă o dată subscripția capitalului. Această situație se datoră faptului că era unică întreprindere de specialitate din București, întrucât activitatea secției de turnătorie în bronz a Școlii superioare de arte și meserii se reducea, ca și în primii ei ani de la înființare, doar la executarea cîtorvi comenzi ale statului în funcție de nevoiele de scolarizare ale elevilor¹².

In 1914 „Prima turnătorie artistică V.V. Rășcanu & Comp” trece printr-un moment de răscrucă. Prin retragerea sculptorului Fr. Storck, întreprinderea rămîne doar în proprietatea lui V.V. Rășcanu, care are de înfruntat din ce în ce mai mult acerba concurență a „Turnătoriei artistice în bronz Ion Trifulescu”¹³, înființată către sfîrșitul anului 1912.

Cu toate acestea ea rezistă deoarece, pînă atunci lucrările realizate aici se remarcaseră prin fina lor cîzelare și prin patina lor, îndeosebi cea închisă, din culoare neagră.

Doi ani mai tîrziu, izbucnirea războiului pun capăt activității acestor două turnătorii artistice concurrente.

După închiderea războiului „Turnătoria de bronz V.V. Rășcanu”, deși avusese de suferit în timpu ocupăției puterilor centrale, rămasă fără concurență își reia activitatea și mai intens, primind oavalanșă de comenzi pentru busturi funerare și pentru monumente ale eroilor căzuți în război, comenzi făcute de familiile celor decedați, de autorități și a.

Abundența lucrărilor și faptul că exigentele pentru realizarea lor tehnică erau foarte scăzute la acești comandanți a determinat pe unii lucrători ai „Turnătoriei Rășcanu” sau pe unii dintre

⁸ Postul a fost încredințat, în timp ce V. V. Rășcanu se afla la studii în străinătate, lui A. Zehle, sculptor și turnător venit din Austro-Ungaria. Se cunoaște o singură lucrare personală a acestuia: coroana de bronz executată în 1904 pentru moartul lui Stefan cel Mare („Observatorul”, 22 iunie 1904).

⁹ Fr. Storck, Bust de făran, Cap de fetiș, Dorobanț.

¹⁰ Cf. fotografilor documentare aflate în posesia d-lui Liviu V. Rășcanu, care ne-a pus la dispoziție toate informațiile privind activitatea tatălui său, meșterul turnător V. V. Rășcanu și căruia îl aducem și pe această cale mulțumirile noastre.

¹¹ I. Gruia, O instituție de artă națională — Turnătoria artistică a d-lui V. V. Rășcanu, în „Secoulul”, 1910, septembrie 19.

¹² Din 1907, cînd V. V. Rășcanu a fost numit meșterul acestui atelier, lecțiile practice cu elevii s-au efectuat în între prinderile acestuia, ceea ce a determinat, printre altele, să se desfînțeze această secție din cadrul școlii, în aprilie 1909. După primul război mondial secția a fost reființată.

¹³ Ion Trifulescu zis Ion Stoica, s-a născut în 1882. A urmat secția de turnătorie artistică a Școlii superioare de artă și meserii, apoi, după afirmările sale Stefanie Trifulescu, care ne-a pus la dispoziție documentația privind viața și creația lui Trifulescu, ar fi urmat cîțiva ani de specializare în Austro-Ungaria. În 1914 a deschis „Turnătoria artistică în bronz

Fig. 2. V. V. Raduțanu în mijlocul lucrărilor săi în atelierul de turnătorie artistică din str. Dr. Felix.

Fig. 3. Locul primei turnătorii artistice „V. V. Edopianu & Comp.”

fostii elevi ai Școlii superioare de arte și meserii să înjighezeze, pe cont propriu, mici ateliere de turnătorie artistică. Astfel, iau ființă turnătoria artistică de bronz „Asociația Arta Română” (1921), „Turnătoria C. Dânilă” (1922), „Turnătoria D. Teodorescu” (1922) și „Turnătoria F-iilor Gură” (1929)⁹, care se mulțumesc cu realizarea de statuete și statui de mici dimensiuni, îndeosebi portrete-bust.

I. Trifălescu” din str. ing. Zabłowski, nr. 42, care a funcționat pînă în august 1916. La 29 noiembrie 1917 moare de tifos la Spitalul SF. Spiridon din Iași. După 1918, soția sa mai tîrziu ani atelierul, executînd, ajutată de un lucrător, doar clopoete și lucrări de artă decorativă. I. Trifălescu a lăsat și numeroase realizări personale de artă decorativă.

⁹ Asociația era alcătuită de frații Gheorghe și Ion Gură. Primul, născut la Sfîrșitul secolului al XIX-lea, și-a făcut ucenicia

Fig. 4. Ion Guran.

Fig. 5. G. Dânilă.

Fig. 6. Ion Trifulescu.

Pentru a scăpa de concurenția acestora, V.V. Rășcanu contractează în 1924 un împrumut oneros la Societatea națională de credit industrial, pe baza căruia își transformă și își extinde întreprinderea denumită „Fabrica de turnătorie V.V. Rășcanu”, în cadrul căreia, de astă dată, turnătoria artistică este o secție nu mai importantă decât altele.

la „Turnătoria lui I. Trifulescu”. După un an de activitate în cadrul „Turnătoriei F-tii Guran”, lichidează întreprinderă și intră la atelierul C.F.R. din București de unde s-a pensionat.

Fig. 7. Atelierul de turnătorie al Școlii de arte și meserii din București (pe la 1900–1902). 1. Louis Ferdinand (maistor turnător în bronz de arte) ; 2. Constantin Georgeescu (maistor turnător în fontă) ; 3. Trifulescu Ion (absolvent al școalei, anul VI) ; 4. Bârbuleciu Nicolae (absolvent al școalei, anul VI) ; 5. Popovici Hristea (absolvent al școalei, anul VI) ; 6. Albert (mecanic electrician al școalei) ; 8. Anton Ionețiu (elev) ; 9. Rășcanu Vasile (absolvent turnătorie artistică) ; 10. Munteanu Gheorghe (elev) ; 11. Stănculescu Ion (elev) ; 12. Dumitrescu Alexandru (elev) ; 13. Găzănescu Stefan (elev) ; 14. Pandele filiu, m. 2 (elev) ; 15. Stăneșcu Gheorghe (elev) ; 16. Mazăre Dumitru (elev) ; 17. Mateescu Nicolae (elev) ; 20. Costescu C. (elev) ; 21. Săşa Stefan (elev).

Turnătoria artistică de bronz „Asociația Arta Română”, care își avea atelierul pe Șoseaua Colentina nr. 99, s-a înființat în 1921, reunind, la inițiativa lui N. Deciulescu¹⁹, pe Constantin Georgescu, Gh. Stratina, Mitică Popescu și N. Marinescu toți cinci buni turnători în bronz. Moartea prematură a lui Marinescu, sinucidera lui Mitică Popescu, retragerea lui Grigore Dânilă, fac ca turnătoria artistică în bronz „Asociația Arta Română”, rămasă din 1925 doar în proprietatea lui N. Deciulescu și Gh. Stratina, să fie nevoită ca, începând din anii crizei economice (1929—1933), să-și reprofileze activitatea încheiată definitiv în 1948, pe realizarea pieselor de mecanică și a clopotelor, activități ce fuseseră subsidiare la început. În scurta ei activitate, în care prima turnarea sculpturilor, Mațăoanu — unul din antreprenorii timpului pentru monumente ale eroilor, realizate în serie pentru sate — Filip Marin și Vasiliu-Falci, mai sporadic, erau principali ei artiști comandanți.

„Turnătoria D. Teodorescu”, ca și „Turnătoria Grigore Dânilă”²⁰ au realizat, după cîte avem cunoștință, printre altele, statuete și statui de o foarte bună execuție, ultima turnind chiar după metoda cerei pierdute, cum se specifică intenționat pe o lucrare (*Himera*) a sculptorului Paciuera, artist cunoscut ca pretentious și exigent în ceea ce privește colaborarea cu turnătorii. De altfel, calitatea lucrărilor la „Turnătoria Grigore Dânilă” era deosebită în primii săi ani de activitate, intrucît acesta își asigurase colaborarea cizelorului Alexe Ion²¹.

Lucrările de mari dimensiuni, monumentele în special, sint în exclusivitate turnate în al treilea deceniu la „Fabrica V.V. Rășcanu” unde, pe lingă u'ilajul necesar, meșterul V.V. Rășcanu era neîntrecut în executarea unor asemenea lucrări care cereau o deosebită pricere tehnică. Astfel, cităm ca executate de „Fabrica V.V. Rășcanu”, în deceniul al treilea al secolului nostru, *Monumentul Avram Iancu* din Tg. Mureș, *Monumentul cercetătorilor*, din Tecuci (1928), *Monumentul Tudor Vladimirescu*, din București, de Teodor Burcă, *Monumentul infanteriei* — București, *Monumentul lui C. Negri* (1925) din Galați, de Iordănescu, *Monumentul Pache Protopopescu* din București, *Monumentul M. Kogălniceanu* (1928) din Tg. Ocna, de Hegel, *Monumentul V. Conta* (1927) din Iași, de Iordănescu, *Monumentul Cuza Voda* (1928) din Alexandria, de Iordănescu, *Monumentul corpului didactic* (1930) din București, de Artur Verona și C. Medrea, lucrări deosebit de bine executate. De asemenea, în atelierul de turnătorie artistică al „Fabricii V.V. Rășcanu” sunt executate numeroase busturi și sculpturi de interior, folosindu-se o varietate gamă de patine.

Scăpată din impasul anilor crizei economice (1929—1933), „Fabrica V.V. Rășcanu” trebuie să țină piept în sectorul turnătoriei artistice unor noi concurențe, ca aceea a „Turnătoriei artistice Constantin Georgescu” înființată în 1936, în str. Gh. Coțovelea II (actualmente Rarău, nr. 21).

Activitatea „Turnătoriei artistice Constantin Georgescu”²² ne este mai puțin cunoscută, însă realizările acesteia sint de calitate, intrucît cizelajul era asigurat de diversi colaboratori, îndeosebi de meșteri de la Scoală superioră de arte și meseri.

În 1939, V.V. Rășcanu, nepuțindu-și achita datorile contractate la Creditul industrial în 1924 pentru reutilarea și mărirea întreprinderii sale, deoarece numărul comenzilor a început să scădă intrucît și la noi în țară muzele sint indepărtate de zeul Marte, a trebuit să-și lichideze întreprinderea. Un an mai tîrziu, în 1940, V.V. Rășcanu cumpără o parte din atelierul de turnătorie în bronz al lui Constantin Georgescu, unde nu mai realizează, pînă la desființarea sa, în 1944, decit cîteva statuete, activitatea principală constituind-o realizarea pieselor auto. Păstrînd doar un mic cuptor, Constantin Georgescu își reprofilează la rîndul său activitatea atelierului pentru turnarea de piese mecanice pînă în 1950 cînd îl închide definitiv.

Această împrejurare a determinat pe doi dintre lucrătorii „Fabricii V.V. Rășcanu” să înființeze în 1939 „Turnătoria artistică Guran & Popa”²³. Instalată în curtea locuinței lui I. Guran, din str. Oltilui, nr. 8, a funcționat pînă în 1951, cînd cei doi asociați au lichidat-o intrînd în atelierul de turnătorie al Combinatului Fondului Plastic. Avind chiar de la început concursul și colaborarea maestrului lor V.V. Rășcanu, ei au putut lua din primii ani și comenzi de mari dimensiuni cum

¹⁹ Nicolae Deciulescu s-a născut la 15 decembrie 1894 în comuna Pogoanele, fostul județ Buzău. Meseria a învățat-o în provincie, în atelierul particular de turnătorie artistică al lui Dengenu Teodorescu. În 1921 înființeză, în asociere cu alți colege, „Arta română”, care se desfîntea în 1948.

²⁰ Grigore Dânilă s-a născut la 29 ianuarie 1900 la Ocna Mureșului, fostul județ Alba. Între 1914—1917 a fost ucenic la turnătoria atelierelor căilor ferate maghiare din Budapest (M.A.V.). Între 1919—1921 lucrează ca turnător la „Fabrica V. V. Rășcanu”, apoi, concomitent, la „Asociația Arta Română” și la „Atelierul de turnătorie al Societății Cultural Erosor”, pînă în 1923 cînd își deschide atelier propriu în str. Bîrnova. Lichidează atelierul în 1952. Printre lucrările mai deosebite realizate cîntăm: *cristalele de la Monumentul de la Mărăști* și *Monumentul Zorileanu*.

²¹ Alexe Ion, născut în 1817 în comuna Corbu, județul Olt, era maestru cizelar la Scoală superioră de arte și meseri, și însoțitor sculptor cunoscut și apreciat îndeosebi pentru statuetele *Un drumat și Cobbdaj*, care se află actualmente la Muzeul de Artă al R. S. România, expuse în pavilionul românesc la expoziția universală de la Paris, din 1937. După 1953 a lucrat clînica ani la I.C.A.R. (date furnizate de fiul acestuia, sculptorul Alexe Stan).

²² Constantin Georgescu (1891—1967) a fost ucenic și apoi lucrător turnător la V. V. Rășcanu. În 1921 intră ca asociat la „Turnătoria artistică Arta Română”, unde lucrează pînă în 1946 cînd își înființează atelierul propriu.

²³ Ion Guran (n. la 9 martie 1898) a înfiat meseria la „Fabrica V. V. Rășcanu”, dovedindu-se unul dintre cei mai preîncăpători lucrători. Între 1922—1926 s-a specializat, lucrand primii doi ani la mai multe turnătorii în bronz din Paris, renunțând ulterior la o carieră din Lyon (Stiri aflate din actele puze la dispoziție de învățuitorii turnători).

²⁴ Vasile Popa (20 iunie 1897) a înfiat meseria la V. V. Rășcanu. După închiderea turnătoriei în 1951, a lucrat pînă la pensionare în atelierul Fondului Plastic.

sint statuia lui *M. Kogălniceanu* și cea a lui *Constantin Brâncoveanu* din București, pe care însă se realizează în mare parte în atelierele V.V. Rășcanu sau cu asistența acestuia în timpul turnatului. Clienții cei mai statornici ai atelierului au fost O. Han, Spaethe, Fekete și-a.

În 1946, V.V. Rășcanu este chemat de Ministerul Artelor să reorganizeze o turnătorie artistică în bronz la cerințele noii ale statului nostru și realizând statuia *Ostașul Sovietic* de C. Baraschi din București, punând bazele colectivului de specialiști care, ulterior, sub îndrumarea sa, va lucra în cadrul turnătoriei artistice a Combinatului Fondului Plastic. Mai apoi și se vor alătura, treptat Ion Guran, Vasile Popa și alții turnători experimentați, care au lucrat pe cont propriu, încheindu-se astfel existența frântă a turnătorilor artistice particulare bucureșteni¹⁶.

Din cele relatate mai sus rezultă că statul, deși a avut la sfîrșitul secolului trecut inițiativa formării de cadre specializate în turnătorie artistică în bronz, s-a mulțumit doar cu atât, lăsând cale liberă acțiunii particulare autohtone de a înființa ateliere de specialitate care să satisfacă nevoile sculptorilor de a-și realiza lucrările în material definitiv.

Atelierele, cu excepția „Fabricii V.V. Rășcanu”, sint, de fapt, întreprinderi mici în care patronul este fie însuși turnătorul ce se ajută la nevoie de lucrători manuali nespecializați, fie mai mulți turnători asociați. De aceea, caracterul ingeal al dezvoltării sculpturii s-a răsfrinit direct și asupra existenței atelierelor de turnătorie artistică în bronz, inițial înființate pentru a răspunde cerințelor sculpturii. Datorită vicisitudinilor prin care a trecut sculptura în unele perioade, turnătorii artistice au trebuit să se reprofileze, în cazul că nu au dispărut, executând piese mecanice și clopotărie.

Dc asemenea, constatăm că sculptorilor bucureșteni le-au stat la indemina, începînd din 1920, numeroase turnătorii artistice — numărul lor crescînd sau descrescînd în funcție de fluxul comenziilor în sculptură — care le-au dat posibilitatea să-și realizeze lucrările în material definitiv la prețuri modice. Concurența dintre turnători în atragerea sculptorilor, avantajoasă pentru ambele părți, a fost și nefastă deoarece, antrenări pe această pantă și unii și alții, au neglijat calitatea realizablei sculpturilor. Este drept că această scădere nu a atins niciodată proporții, intrucît aceeași concurență le-a impus turnătorilor produse de calitate; pe de altă parte mai toți, cu excepția cîtorva, fiind absolvenții Școlii de arte și meserii sau instruiți de V.V. Rășcanu, au folosit aceleași metode, la un grad comun de cunoștințe, aducînd firește, fiecare, capacitatea sa. Cu toții au practicat metoda turnării prin nisip și, arareori, metoda turnării cerei pierdute cu un rezultat superior primei, dar cu urmări neplăcute pentru cei care nu știu să-o aplique foarte corect.

Cu toate aceste neajunsuri, majoritatea sculpturilor, deși nu sunt opere de virtuozitate, sunt foarte satisfăcătoare realizate, corespunzător nivelului general din întreaga lume la vremea respectivă. Numeroși artiști străini, Dubois, Mercier și chiar Mestrovic, au apreciat calitatea execuției în turnătoriile românești și și-au realizat lucrările comandate de către noastră, în turnătoria lui V.V. Rășcanu. De aștept și o serie de monumente din pările vecine s-au turnat în atelierele bucureștene. Trebuie să mai reținem un aspect și anume că avîntul sculpturii în bronz a anihilat aproape sculptura în marmură care de-abia în anii noștri și-a ocupat locul său propriu.

¹⁶ O serie de informații privind unii meșteri turnători mi-au fost culese de colegul Sergiu Chirtoacă, căruia îi mulțumesc și pe această cale.

P E Z I O M E

В статье автор представляет с одной стороны — бухарестские художественные литейные мастерские а с другой — показывает их роль и тот импульс, который они дали для развития скульптуры в первой половине XX века.

R É S U M É

L'auteur a tenu à présenter, d'un côté, toutes les fonderies artistiques de Bucarest avec leur activité, et de l'autre, à montrer leur rôle et l'impulse imprimé au développement de la sculpture pendant la première moitié du XX-e siècle.